

ACC. N:R M. 16545: 1-17.

Landskap: Småland Upptecknare: Edla Jonasson, Knäred
Härad: Sunnerbo Berättare: " " "
Socken: Hinneryd Berättarens yrke: småb. hustru
Uppteckningsår: 1965 Född år 1892 i Hinneryd

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kaffekoking i pumpa av ohärdat glas. LUF 129

s. 1-17.

(teckn. s. 17.)

Som svar på Frågelista -- 129
Kaffekakning i Pumpa av ahädat glas.
Mitt svar måste bli enbart ett
leta, att numera fins ingen som
sällags kaffe i Pumpa. När finnes
absolut ej heller någon endaste
en att finna. Ingen varken yngre
eller äldre av någon grupp nej
någon "Pumpa" Pumpa existerar ej
numera, när på rätt håll. Och aldrig
haves någon använda en sådan.
Ja viest färr, före 1900 talet såg man
någon som använde Pumpa att koka
kaffe på, men inte var det allment
inte, men, att hålla kaffet på Pum-
pan, modträdde denna mycket väl
så att kaffet håll sig varmt å
gatt, då det kom ut på ångarna

16/11-65

ACC. N:R M. 16545:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ja det har nog pumpspan använts
långt, men inte numera sedan
ingen nu har lejt folk till att
hästa på ängsmarkerna, ett annat
som helt tag ut all användning
av någon Pumpa är Termoplastkar-
na, detta var bättre, vad som
gjorde att Pumparnas användning
helt jämvann, var i början på
detta sekel, för någon användning
som kokare har den ej haft sen
1960, där då kom ju de Emalgera-
de Kaffekjellarna i allmän handel
och bruk, ja det rättet var att inget
kaffe är så gott och rensmakande
som Pumpkaffet, men detta an-
vändande var ett stort krux ty
Pumpen gick så lätt sönder.

att kaffet blev så gott och smakade
bra, ju detta berodde endast på
att i Pumpspan fick ej finnas
någon smuts, för om så var ja
då strök den ju ovillkorligt i k
Så jag har ej häst vid vilken
tidspunkt som man begärde att an-
vända pumpa, men antagligen
var det vid ungefär som Kappas
kaffe kottarna kom i bruk, för
talsättet var "fi jäle" för kaffe i
dåliga "kälarna", nej tacka vill jag
glaskulle kaffet "då ä gott" så de
andra duger blott till Gärakaffe.
arsaker till att det ej var gott
var nog många, till exempel att
männan aldrig komma bort Pumpspan
för så detta förfarande var stort

stäreri. ett annat stort och i måhå
mycket hälsorådligt, var att ej fär-
keningen inuti var fullgad. Hänti
syndades oerhårt. jag säger måhå
får man var ej upplyst an huru
rådligt det egentligen var. "man
plagade säga begriper ej, vafår det
går så hemst out i magen och
jag har sådant "ut sat" diare det
de lev då, när som jag druckit
kaffe, svaret på skämt. "läla" lagom
mycket kaffe då" Men något sådant
fälekorn ej vid fästärin av Pumpkaf-
fet, ej hållre då de så loppisade
Emalgerade kaffekittlarna kom i han-
del och lek. Se detta stik i lång
tid. Pumparna var så skåra i ständiga
Vej ingen pumpa användes jag

utan går som alla andra, bygges eller
medlita tillagar det samma. Men en
tid, en sannar det var sommaren
1919 vi var några flickor som tog
arbete på Klomarsen för att vända
och kupa besänkt, för lärare,
som detta arbete var långt från
byggen, bodde vi i en gammal
ödestuga, där hade den gamla
gumman dött på vintern, att
hennes bakag var kvar, ingen
att var försedd med någon kaffe-
kakare, men se där i gummans
grävar fann vi en glasbula en pumpa,
glada i någon renjard vid den
vänder fästades ej, det var en liten
spis "fyspating" locket lyftes av på
batter pumpan, i ett klipp kakade den

upp. på denna Pumpa kakade vi
kaffe 2 gånger om dagen hela sam-
manen, denna rymde 5 kvater
stad det på den samt Karta
antag att den var fabrikerad på
Karta glasbruk i Småland.

Har aldrig sett någon jägare, glaset
var vattenklett. Endast en sorts
material till lock, Kärk att
även den gamla gumman, Pumpa
var färdig med en dylik Svamp-
kärk. Kärkar var det ej gott om att
på köpa på det tiden, då Pumpor
var i användning. Det enda som
var riktigt bra var kärkar som
man själv fabrikerade nämligen av
svamp. Svampar som växer på
gamla murkna de Bjäcker, dessa

hvara snövitte kätt, äro matlerna
på ännu sidan något gula på den
mot macken vetande, sådana svam-
par äro lätta att fäma då de ej
äro så hårda, man gjæde slapas
av dyliga, man gjæde även till
att skyka Rakkniven på. Många
sådana har jag själv sett i använd-
ning, på den tiden fanns ej Rakstrig-
lar, om några fanns, hade man
inga Penningar att köpa fär, men
de sådana svamp skars ut en läng
på en 10-12 centimet, samt i fyrkant
4-5 cm, sådana svampar kan bliva
ganska kraftiga, sådana prappas
var ju lätta och bājliga kall abba-
lut lätt man var ej benägna att
fränga eller bräcka, sådana sprängde ej.

Glarpäuren var den som jag minn, här
i Himmeld var en sådan i verksam-
het. Han betade Gustav Eraf
Jahaniden. Han var inflyttad från
Gädderydsfärdsamling. Han sålde det
måsta i hemmen. mest därför att
han var några åren förtigare än
handlarna i Kyrkleyn. Jag minn
som barn, hur han hade sitt
lager väl inpackat i bakh i vagns-
~~lådan~~ häcken. Han var mycke baktar
och afärsna gick bra. Han var även
på större marknader. Så olika
priser hade han på Pumparna. När
min ammalade att på marknaderna
så lagen led mat kväll, "utropade
han ett lager, kom och köp här, jag
har endast Åte daler, kvar men om ni

är reserverade å käper 2,3 stycken så
säljar jag dem för 12-skilling stycket.
det var ett knep, men många köpte
fast det var endast 12-skilling.

Käppumpor han i kvällningen
klädde ut, för att se vilken som
var dyr eller billig gick ej förbi."

Han präktade sitt lagel efter häst
å vagn, nej det var aldrig tal om nå-
got särskilt glasbruk, han sålde endast
prima vasa. Säljer Gustav Elaf i dag-
ligt tal kallar "glas-Gustaven". Nej

Det födrades ej något tillstånd på
den tiden, men han klarade sig
med sin familj galant, vid 1910 sådes
uppstörde han att sälja glas, sålde fil-
lar sen i många år. Först en
kall pumpa, om man föresade

ACC. N:R M. 16545:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

delar i ett oeldat rum, jocke märka
man sättes de så, att den uppvärmdes
innan man slog på vatten. Det fick
ej vara isigt eller mycke ~~hett~~ kallt
då man satte Punspar på spisen
ej håller så skarp värme, det faderades
ej så kraftig eld, för det kakade
mycke fast urop, och man måste stå till
någon så att inget vatten var utvändigt
på glasen. Detta kändes ej. Ett mycke
bra kengäringsmedel på den tiden för
det icke fanns någon av nytidens
farmaceutiska diskmedel, var aska rådan
fanns ju gottom, och det var bra.
Man satte aftarts ner den i Høgen
foderatet, men endast satte ej packade
om som då det goda kaffet som skul-
le hålla sig varmt. En mycke svår

bevarad fåga. Men som jag annant
den pumpan vi flickor använde.
den var hållbar, men alinet bala-
sätt var detta, håller "hon" tre gån-
ger håller "hon" länge. so det var
ju så att pumporna lätt gick sö-
der, ofta alla första gången. Kanske
att de blev starkare, då de så att
fåga hårdats en tid. Nej aldrig har
jag sett någon pumpkäg, ty karg
var det, av metall. För de första
var skrudade utav fint utkluret
Ene. Kanske därför att ene lämp-
ligt att klyva fann i riktig mängd
i skogarna. jag anser ju Enet som
äldre älsk. därnäst Löven. Todalen
vilken jag sett, hade fannen en en
fyrkantig karg. har nästan sett med

lock. När i gården plögade sy
ett fint täcke av snällitae som blev
då man sydde "plagg" åt barnen.
detta täcke järfärdigades, lika som
sängtäcken med stapp och foder man
så dessa fick ej stappen vara
vadd, nej fin ull, måste det
vara ty denna var läst värmolce-
nuranter, för som jag omnänt så
användes pumparna långt tid ja
ända tills 20-talet kunde man se
att man var ut kaffe på ången
eller åken i just pumpar. packa-
de ner i de gamla pumpkorgar-
na. Här fanns nog ingen som till-
märkade, dock någon i "pumpfode-
sal" ty en korg av ene eller näver
ja en dylik kunde nem som häst

en manfalk i familjen, ståa samman
jag ämnar bekräftasna gjäde dytga.
vad man just lade i katten på
korgen var ull. tidningar var ej
något allment, man ull ja även
geta-lagg, det mjukaste därav lades
i katten. därpå något ulligt skum
detta var så stort att det täckte
även sidorna ja ända upp över
pumpen, för se det var mycket
som kändes de "håll" värmen i
pumpens innehållande härliga
duskt kappat. Nej jag har då aldrig
ett någon ~~hård~~ korg som pryddad,
men om man nu ägde en sådan
gammal fin sak, ja då fick den väl
sin plats, på ett dyrtigt ställe men
på den tiden som det var i bruk

leara sätter den undan i en krak till
nästa gång, man behöfde anseän-
da den. Jaa li vel vil "ädspråket"
så många finne, så många lykte"
vilt kakades kaffe på rent vatten
och malda kaffe bönor, men o vad
sunniga och suragat, från vad jag sjä-
seth, av råg kran käftesuragat skalla
ja ska mig, till och med kanel, ja
om kanel luten ja kaffet brun, ja tänk
Eer ändå den fattiga kiden."
Man rostade "brände" kaffe i liadflata
och runda av plåt tillväskade brän-
nare, men sedan som kakspisarna
kom in i köken, ja då rostades
alment bönarna i spisens bräspan-
na, det gick mycket bra, och man
kunde ja rosta mera åt gånger än

i de brännarna som användes över
lågarna. Vi frågar efter ringdjups ja
se. Det vet jag ju att endast pumpan
fick sättas så djupt nära elden
det skulle ej vara stark eld, nej
därför sattes pumpan endast så att
själva rundningen låg väl till,
på spisen, eller som vi ommänt
trefningen. I ja så kallas ju fatrin-
gar för. Men det är stor skill-
nad! på en trefning, eller rund
fatring, vist ha va låda delarna tre
fätter, men fannen är olika, en
rund fatring har kastare fätter bro-
dare ring, än fannen på en rick-
tig trefning. Så är ju fannen på
fatring rund där den däremot
är riktigt skenig. happar vi fatter

ACC. N:R M. 16545:16.

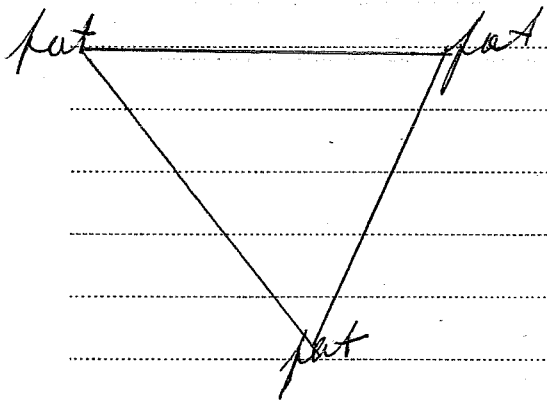
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

på en kaffetring är omöjligt att
placera någon pumpa. Deras
användning var då man
skulle använda de stora kaffar
kittlar vilka några fanns i an-
seu lig ställe. Då dessa trekan-
tiga fatringar hade minst du-
kelt så fånga fäster som de
sunda så kunde man ju lägga
"dit" under mycket mera träsk
"vod" för se bäst. Lekarades för
att kunna få det mycket vatt-
net i kaffin. Dessa stora
kittlar användes ju bara vid stekt
och lagd. I Uti pumpen fick ej kaffet
baka mer än riktigt upp, sedan
lyftes den upp något. Man så att
kaffet var så gott så när det, att det
endast, kaka de upp.

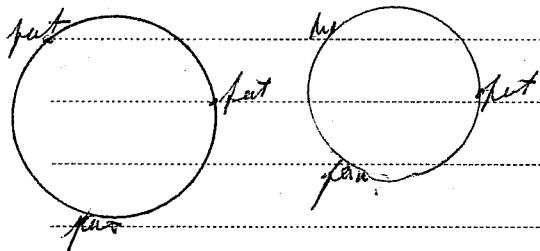
ACC. N:R M. 16545:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

så när jag en Arefatning ut i en färd.

så när alla stora runda fatningarna.

På de små runda fatningarna
kunde man sätta en
par, men det var
närvarande att det var
endast glädje, ej låga. för
laga på fatning höll ej
glädje.